

**«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ҚАРЖЫ НАРЫҒЫН РЕТТЕУ ЖӘНЕ
ДАМУ АГЕНТТІГІ»**

**РЕСПУБЛИКАЛЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК
МЕКЕМЕСІ**

А15С9Т5, Алматы қ., Көктем-3, 21-үй
тел.: +7 727 2619200, факс: +7 727 2440282
E-mail: info@finreg.kz

**РЕСПУБЛИКАНСКОЕ
ГОСУДАРСТВЕННОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ**

**«АГЕНТСТВО РЕСПУБЛИКИ
КАЗАХСТАН ПО РЕГУЛИРОВАНИЮ
И РАЗВИТИЮ ФИНАНСОВОГО РЫНКА»**

А15С9Т5, г. Алматы, Коктем-3, дом 21
тел.: +7 727 2619200, факс: +7 727 2440282
E-mail: info@finreg.kz

2020ж.06.04. № 05-4-03/430

№ исх: 05-4-03/430 от: 06.04.2020

№ вх.1239/16-13-67Д/С/05-4-03/430 от: 06.04.2020

**Қазақстан Республикасы
Парламенті Сенатының
депутаттары
О.В. Перепечинаға
В.В. Волковқа
Е.Р. Мұқаевқа
Ж.М. Нұрғалиевқа
С.В. Плотниковке
Б.А. Шелпековке
М.М. Бортникке
Н.Н. Қылышбаевқа**

*13.03.2020 ж. № 16-13-67Д/С
депутаттық сауалға*

Құрметті депутаттар!

Қазақстан Республикасының Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі (бұдан әрі – Агенттік) Сіздердің ломбардтар қызметінің мәселелері жөніндегі сауалдарыңызды өз құзыретінің шегінде қарап, төмендегіні хабарлайды.

Бірінші мәселе бойынша

Тұтынушылық кредиттеу нарығында жүйелік проблемалардың болуы – азаматтардың шамадан тыс кредиттелуінің өсуі, реттелмейтін субъектілер тарапынан қарыз алушылар мүддесінің бұзылуы, халықтың әлеуметтік осал топтарын жауапсыз кредиттеу. Қарыз алушылардың реттелмейтін кредиторларға қатысты шағымдарының басым бөлігі қарыздар бойынша сыйақы мөлшерлемесінің шектен тыс жоғары болуымен, қарыздардың нақты құны жайында қарыз алушыларды жаңылдыратын кредиттеу талаптарымен,

реттелмейтін кредиторлар тарапынан өзге де сенімді теріс пайдаланумен байланысты.

Азаматтарға қарыз беретін ломбардтардың және басқа да реттелмейтін субъектілердің қызметімен байланысты жүйелік проблемаларды ескере отырып, 2019 жылғы 3 шілдеде «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қаржы нарығын реттеу мен дамыту, микроқаржылық қызмет және салық салу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңы (бұдан әрі – Заң) қабылданды.

Занда қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын реттеу, бақылау және қадағалау жөніндегі уәкілетті органның реттеу аясын оған кредиттік серіктестіктерді, ломбардтарды және халыққа қарыз беретін өзге де заңды тұлғаларды қосу есебінен кеңейту көзделген.

Мәселен, 2020 жылғы 1 қаңтардан бастап кредиттік серіктестіктерді, ломбардтарды және азаматтарға қарыз беретін өзге де заңды тұлғаларды есептік тіркеу енгізілді. Көрсетілген тұлғалар 2020 жылғы 1 шілдеге дейінгі мерзімде Агенттікте есептік тіркеуден өтуге міндетті. Агенттікте есептік тіркеуден өткен сәттен бастап ломбардтар микроқаржылық қызметті жүзеге асыратын ұйымдар болып табылады және жеке тұлғаларға жеке пайдалануға арналған жылжымалы мүлік кепілмен 1 жылға дейінгі мерзімде 8 000 АЕК (21,2 млн теңге) дейінгі мөлшерде микрокредиттер беруге құқылы болады.

Бүгінгі күні ешқандай ломбардтың Агенттікте есептік тіркеуден өтпегенін атап өту қажет.

2020 жылдың басында жекелеген ломбардтарда алаяқтық белгілері (өзінің автомашинасын сатуға ниетті адамдар ломбардқа өтініш жасайды, ал ломбард 2 ай ішінде автомашинаны шартта келісілген сомаға сатуға міндеттенеді), сондай-ақ қаржылық пирамида белгілері (өз ақшасын пайда алу үшін салуға ниетті адамдар ломбардқа өтініш жасайды, ал ломбард салымшыға 480% мөлшерде жылдық сыйақы төлеуге міндеттенеді) бар заңсыз операцияларды жүргізу фактілері анықталды.

2020 жылдың басында ломбардтардың қызметінен анықталған осы бұзушылықтар ауқымды қоғамдық наразылық туғызды.

Ломбардтардың заңсыз қызметінің фактілері болғандығын ескере отырып, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Президентінің ломбардтарға талаптарды қатаңдату және ломбардтардың есептік тіркеуден өтуін жеделдету жөніндегі тапсырмасын орындау мақсатында, Агенттік мынадай шаралар қабылдады:

Бірінші, Агенттік есептік тіркеуден өту үшін құжаттарды жедел тапсыру бойынша талаптар есебінен ломбардтарды есептік тіркеуден өткізуді жеделдету бойынша шаралар қабылдады – республикалық маңызы бар қалаларда және облыс орталықтарында – 2020 жылғы 1 мамырға дейін, басқа елді мекендерде – 2020 жылғы 1 маусымға дейін.

Бұдан басқа, Агенттік ломбардтардың ең төменгі жарғылық және меншікті капиталдарына талаптарды республикалық маңызы бар қалалар және

облыс орталықтары үшін 50 млн. теңгеден 100 млн теңгеге дейін, басқа өңірлер үшін – 25 млн теңгеден бастап 50 млн теңгеге дейін кезең-кезеңмен ұлғайта отырып, арттырды.

Осы шараларға қосымша ретінде, Агенттік есептік тіркеуден өткізуге арналған құжаттар тізбесін кеңейтті және ломбардтардың басшы қызметкерлеріне және құрылтайшыларына (қатысушыларына, акционерлерге) талаптарды күшейтті, сондай-ақ екінші деңгейдегі банктер және валюта айырбастау пункттері (брондалған немесе металдан жасалған кіре-беріс есіктер, терезелерде металл торлар, өрт дабылының болуы және басқалары) сияқты ломбардтардың үй-жайларына талаптарды күшейтті.

Екінші, Агенттік Қазақстан Республикасының заңнамалық актілеріне микроқаржылық қызметті лицензиялауды енгізу мәселесі бойынша түзетулер блогын дайындады. Бұл микроқаржылық қызмет субъектілерін қаржы ұйымдарына жатқызуға және қаржылық қызметтер мен қаржы нарығын бірыңғай заңнамалық айқындауды құруға мүмкіндік береді. Бұл ретте лицензиялау қаржылық орнықтылыққа, қаржылық қызметтерді тұтынушылардың мүдделерін қорғауға, қаржы нарығындағы адал бәсекелестікті қолдауға бағытталған қаржы ұйымдарының қызметі үшін тең құқықты жағдайлар жасауға қойылатын талаптарды қоса алғанда, субъектілердің қызметіне қойылатын неғұрлым жоғары талаптарды белгілеуге мүмкіндік береді.

Үшінші, Қазақстан Республикасының бүкіл аумағында ломбардтарды тексеру үшін Агенттіктің 49 қызметкері, Ішкі істер министрлігінің 69 қызметкері, Қаржы министрлігінің Мемлекеттік кірістер комитетінің 25 қызметкері қатысатын 39 тексеру тобы құрылды.

1100 ломбард (50%-дан астам) тексерумен қамтылады, олардың басым бөлігі Нұр-Сұлтан, Алматы және Шымкент қалаларында орналасқан, оның ішінде наурызда 74 ломбард, сәуірде – 350, мамырда – 323, маусымда – 353 ломбард тексеріледі.

Қосымша тексеру жоспарына онлайн-кредиттеу субъектілері (50-ге жуық субъект) және микроқаржы ұйымдары (200-ге жуық субъект) қосылатын болады.

КЖ/ТҚҚ туралы заңнаманың сақталуы, қаржылық пирамиданы ұйымдастыру, борыштық жүктеме коэффициентіне, жылдық тиімді сыйақы мөлшерлемесінің мөлшеріне және микроқарыздар бойынша шекті сыйақының мәніне, сыйақының, айыппұлдар мен өсімпұлдың дұрыс есептелуіне, микрокредит бойынша берешекті өтеудің кезектілік тәртібіне қойылатын талаптар мәселелері тексерілетін болады.

Тексерілетін субъектілердің қызметінде заңнама талаптарының бұзушылықтары анықталған, қаржы пирамидасының мен заңсыз банктік қызметтің белгілері анықталған жағдайда, заңсыз іс-әрекеттері үшін ұйымдарға қызметін тоқтатуға дейін жауаптылыққа тарту шаралары қолданылады.

Жүргізіліп жатқан тексерулер мен ломбардтардың қызметінде анықталған бұзушылықтар туралы ақпаратты Агенттік Ақпарат және қоғамдық даму министрлігімен бірлесіп бұқаралық ақпарат құралдарында жариялайды.

Төртінші, Агенттік тиісті мемлекеттік органға қаржы пирамидалары мен интернет-ресурстардағы қаржылық алаяқтыққа байланысты интернет-ресурстарға қолжетімділікті уақытша тоқтата тұру өкілеттігін ұсыну бойынша Қазақстан Республикасының заңнамасына толықтырулар жобасын дайындады. Бұл қаржы пирамидасының белгілері бар ұйымның интернет-ресурстарына қолжетімділікті тоқтата тұруға мүмкіндік береді.

Осылайша, барлық қабылданған және қабылданатын шаралар Агенттікте есептік тіркеуден өткенге дейін және одан кейін де ломбардтардың алаяқтық схемалар мен қаржы пирамидаларын құруына жол бермеуге мүмкіндік береді.

Екінші мәселе бойынша

Агенттік өзінің құрылған күні 2020 жылғы 1 қаңтардан бастап БАҚ-та да, сондай-ақ әлеуметтік желілерде де ауқымды ақпараттық-түсіндіру жұмысын жүргізуде. Бұл ретте қаржы пирамидаларының белгілері бар ұйымдар қызметінің мәселелеріне ерекше назар аударылды. Атап айтқанда, 1 қаңтардан бастап «www.finreg.kz» және «www.fingramota.kz» сайттарында, сондай-ақ әлеуметтік желілердегі парақтарда қаржы пирамидаларының негізгі белгілерін және мұндай ұйымдармен өзара іс-әрекет жасаған кезде неге назар аудару қажеттілігі туралы факторларды түсіндіре отырып, олардың қызметіне қатысты 60-тан астам жарияланым орналастырылған:

- нарықтық кірістіліктен айтарлықтай асатын өте жоғары кірістілікке уәде ету;
- жаңа қатысушыларды тартқаны үшін сыйақы алу;
- ұйымның анық емес негізгі қызметі және кірістілікті қалыптастыру дереккөздері;
- инвестициялаудың жалған объектілерін пайдалану;
- ауқымды жарнама науқанын пайдалану.

Бұдан басқа осындай ұйымдарға салымның ақша қаражатынан толық айырылуға дейін болатын ықтимал теріс салдары кеңінен түсіндірілді.

2020 жылғы 1 қаңтардан бастап Агенттіктің мамандары 14 сұхбат берген, бірнеше телевизиялық эфирге қатысты. Сонымен қатар БАҚ-та осы тақырыпта 30-дан астам материал жарияланды.

Бұдан басқа, 2020 жылдың қаңтар және ақпан айларында Агенттік құқық қорғау органдарына азаматтардың «Gold» ЖШС мен «Гарант 24 Ломбард» ЖШС-ның заңсыз қызметі туралы өтініштерін жолдады, олардың нәтижелері бойынша «Gold» ЖШС қызметі тоқтатылды, «Гарант 24 Ломбард» ЖШС бойынша тергеу іс-шаралары аяқталған жоқ.

Үшінші мәселе бойынша

Ломбардтарға қатысты Агенттіктің құзыреті:

1) есептік тіркеуді жүргізу және микроқаржылық қызметті жүзеге асыратын ұйымдардың (микроқаржы ұйымдарының, кредиттік серіктестіктердің және ломбардтардың) тізілімін жүргізу;

2) пруденциялық нормативтерді және сақталуға міндетті өзге де нормалар мен лимиттерді, сондай-ақ оларды есептеу әдістемесін бекіту;

3) микрокредит алу үшін қажетті құжаттардың тізбесін, сондай-ақ кредиттік досьені жүргізу тәртібін бекіту;

4) ломбардтағы заттарды сақтау, ломбардтар үй-жайларының қауіпсіздігін және техникалық нығайтылуын қамтамасыз ету жөніндегі талаптарды белгілеу мәселелерін қоса алғанда, ломбардтардың қызметін ұйымдастыру тәртібін, ломбардтардағы заңсыз олжаланған заттардың айналымына қарсы іс-қимыл жөніндегі шараларды Қазақстан Республикасының Ішкі істер министрлігімен келісім бойынша бекіту;

5) қызметті тексеруді жүзеге асыру;

6) Қазақстан Республикасының қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы заңнамасында көзделген талаптардың сақталуын бақылауды жүзеге асыру;

7) Агенттікте есептік тіркеуден өтпей 2020 жылғы 1 шілдеден кейін азаматтарға қарыз беру бойынша қызметін жүзеге асыруды жалғастыратын субъектілерді мәжбүрлеп қайта ұйымдастыру не тарату туралы сотқа талап арыз беру.

Осылайша, қаржы нарығында алаяқтық схемаларды анықтау және жолын кесу үшін Агенттіктің құзыреті жеткілікті.

Бұл ретте Агенттік өз қызметінде әлемдік, сол сияқты ұлттық қаржы нарығындағы болып жатқан соңғы үрдістер мен өзгерістерге ерекше назар аудара отырып, ең үздік әлемдік тәжірибені және реттеу мен қадағалау стандарттарын басшылыққа алатын болады.

Төртінші мәселе бойынша

Агенттікте келтірілген залал сомасы және ұрланған қаражаттың қайтарылуы туралы ақпарат жоқ, себебі алаяқтық және қаржы пирамидасын құру фактілері бойынша ломбардтарға қатысты қылмыстық істерді Қазақстан Республикасының Ішкі істер министрлігі зерттеп, тергеуде.

Төраға

М. Әбілқасымова